

*Департамент освіти Вінницької міської ради
Міський методичний кабінет*

Експрес – бюлетень фахової інформації з художньо-естетичних дисциплін

**Самоосвітня діяльність учителя
мистецтва
як педагогічна проблема**

*Підготувала: методист художньо-естетичного циклу Ройченко І.В.
січень 2015 р.
м. Вінниця*

Самоосвітня діяльність учителя мистецтва як педагогічна проблема

Зміни, що відбуваються сьогодні в освіті, потребують радикального переосмислення вимог щодо професійної підготовки сучасного вчителя. Адже на педагога покладено відповідальність за інтелектуальну й морально-естетичну, тобто базисну підготовку молодого покоління.

Композитор творить музику, художник – живописні полотна, драматург – шедеври для театру. Учитель, якщо він не «урокодавач», створює урок як художній твір педагогічної майстерності, творить його для дітей і разом з ними.

Як же стати гарним учителем? Що для цього потрібно? Талант? Можливо, й талант. Мистецтво? Так, мистецтво. Майстерність? І майстерність, і талант – це на 99% результат наполегливої праці.

Для того щоб успішно виконувати свою роботу, педагог повинен мати неабиякі здібності, зокрема спеціальні, від яких залежить успіх саме педагогічної діяльності: навчання та виховання дітей. Однією зі спеціальних здібностей педагога є його здатність до самоосвіти, зокрема пошук і творче засвоєння корисної для навчання інформації, а також її безпосереднє використання у педагогічній діяльності.

Педагог зможе успішно виконувати свої завдання за умови, коли рівень його професійної підготовки відповідатиме вимогам, поставленим суспільством перед системою державної освіти.

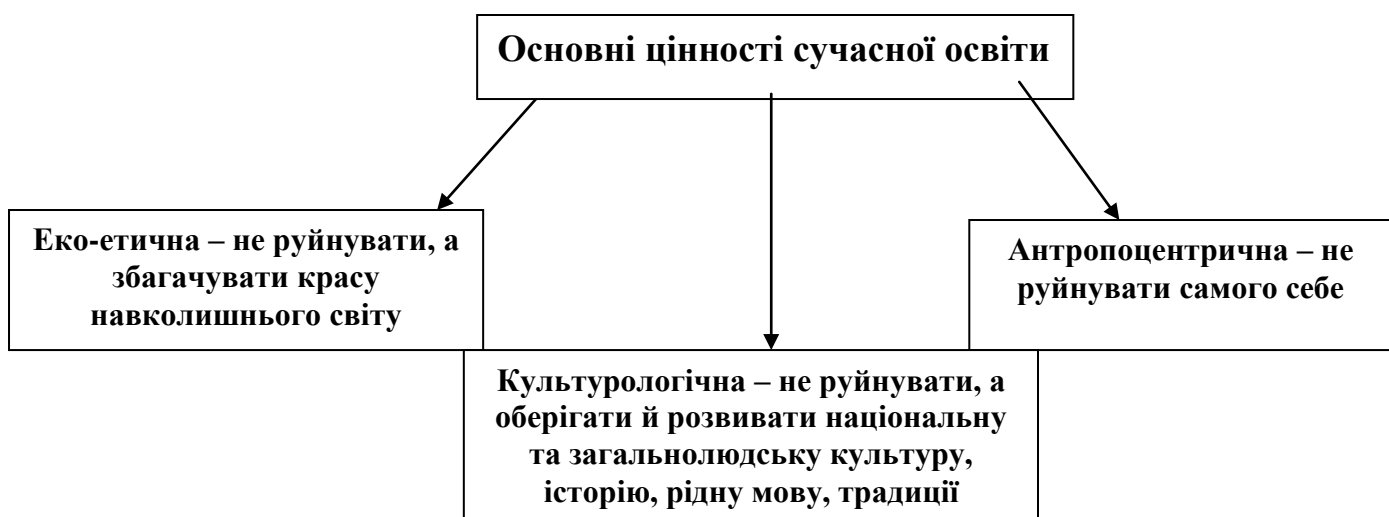
Проблему професійної компетентності та самоосвіти педагогічних кадрів розглядали в різних аспектах Ш. Амонашвілі, С. Висоцька, М. Коломієць та інші науковці.

Загальні вимоги щодо кваліфікаційної підготовки вчителя викладені в державних програмах та нормативних документах. Це – своєрідна нормативно-оцінна характеристика фахівця, якого потребує сучасне суспільство.

Нормативно-правові документи МОН України свідчать: «Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне самовдосконалення – це важлива умова модернізації освіти».

Самоосвіта – це самостійно набуті знання з урахуванням особистих інтересів і об'єктивних потреб загальноосвітньої школи, отримані з різних джерел додатково до тих, що отримані в базових навчальних закладах. Відмінною рисою самоосвіти педагога є те, що результатом його роботи є поліпшення якості викладання предмета, якості виховної роботи, підвищення рівня знань, вихованості й розвитку учнів.

Сучасний педагог має чітко усвідомлювати цінності сучасної освіти.

Зважаючи на ці цінності, можна вивести формулу сучасного вчителя – взаємодоповнення та поєднання свободи, мистецтва, культури та відповідальності приводить до гармонії у поєднанні з внутрішньою мотивацією особистості.

Формула цінності сучасного вчителя

**Свобода + Мистецтво + Культура + Відповідальність = Гармонія + внутрішня
Мотивація особистості**

Виміром якості освіти є розвивальна культуротворча домінанта, уміння вчителя вчитися.

Особистість учителя мистецтва складається з:

- саморозвитку;
- набуття емоційно-естетичного досвіду;
- опрацювання інформації та використання набутих знань;
- творчої реалізації;
- художньо-практичної діяльності;
- духовно-естетичного самовдосконалення;
- самоосвіти.

Отже, розв'язання завдань у галузі мистецької освіти в загальноосвітніх навчальних закладах неможливе без серйозної уваги до підготовки тих, хто має прищепити кожній дитині любов до мистецтва. Повноцінне й досконале художньо-естетичне виховання вчителів – це ключ до підвищення мистецької культури мас.

На сьогодні особистісно-орієнтована парадигма освіти визначила нові змістовно ціннісні орієнтири освітнього процесу.

Учитель з авторитарно-педагогічним світоглядом, який не вважає важливим саморозвиток людини, не визнає внутрішній світ джерелом особистісного зростання, не спроможний до повноцінного особистісного та професійного вдосконалення.

Ми маємо пам'ятати, що в школі все починається з учителя. Хоча результати навчання й виховання учнів залежать від трьох чинників: хто навчає, кого навчають і як навчають, - складно визначити, що важливіше.

У справі мистецького виховання особистість педагога є визначальною. Крім навчально-виховної діяльності вчитель мистецтва повинен розв'язувати низку завдань щодо самовдосконалення й самоосвіти.

Найважливіші завдання самостійної роботи вчителя:

- вивчення нових програм і підручників, наукової, методичної та навчальної літератури;
- опанування нових технологій навчально-виховного процесу;
- опанування методології та методики педагогічного дослідження;
- участь у колективних і групових формах методичної роботи;
- підготовка методичних розробок;

- систематичне вивчення передового педагогічного досвіду, а також досвіду колег.

Самоосвіта є найгнучкішою формою отримання знань, тому що її здійснюють на діагностичній індивідуалізованій основі. Сутність індивідуалізації полягає в тому, що зміст, форми та методи самоосвіти підпорядковані індивідуальним особливостям педагога, рівню його професійно-педагогічної культури, умовам педагогічної праці, реальним можливостям. З-поміж останніх значне місце посідають сформованість різностороннього інтересу до пізнання, наполегливість і воля у подоланні труднощів; розвинені рефлексія та самокритичність.

Поряд із професіоналізмом однією з вимог до вчителя мистецтва є прагнення до самоосвіти в найрізноманітніших сферах художньої культури, інтерес до нових явищ мистецтва і досягнень сучасних митців. Одного прагнення, звісно, замало.

Формуванню справжнього вчителя мистецтва сприяють принципи:

- *інтерактивності*: спонукання до самостійного пошуку знань. Така організація роботи розвиває навички роботи вчителя з інформаційними джерелами; дає змогу максимально використовувати власний досвід, заснований на засадах співробітництва, вільного вибору особистих рішень;
- *цілісності*: забезпечує педагогові професійно-особистісний саморозвиток, самооцінку, самоусвідомлення та самоорганізацію;
- *«самості»*: саморозвивального сходження, самонавчання, самоосвіти. Одним із важливих завдань щодо становлення особистості є реалізація власного «Я». Усвідомлена активність педагога сприяє його самореалізації, самоактуалізації, розвитку здатності до самоосвіти, самонавчання, самовиховання, саморозвитку.

Варто зупинитися на основних проблемах, що постають перед педагогами у процесі самоосвіти, зокрема:

- недостатній рівень теоретичних знань, методичних основ нових педагогічних технологій;
- інертність щодо впровадження нових педагогічних технологій;
- неврахування психологічних особливостей учнів під час визначення змісту, форм і методів навчання;
- штамп у поурочному й календарному плануванні;
- невміння використовувати у своїй роботі технологій експериментування;
- низький рівень комп'ютерної грамотності.

Узагальнюючи зазначене, можна запропонувати модель ідеального вчителя мистецтва – професіонала, носія суспільних, виробничих і особистісних функцій, сформованих на найвищому рівні. Ідеальна модель – це зразок для наслідування, орієнтир для підготовки та еталон для порівняння.

Риси ідеального вчителя мистецтва:

- культура мовлення;
- креативне мислення;
- комунікативність;
- педагогічна майстерність;
- професіональні знання;
- психолого-педагогічні знання;
- творчі вміння;
- мистецька майстерність.

Кожен вчитель має самокритично оцінювати себе відповідно до певної моделі, ставити перед собою завдання для подальшого професійного зростання та планувати подальшу самоосвіту.

План самоосвіти вчителя

Самоосвіта вчителя є необхідною умовою професійної діяльності педагога. Суспільство завжди ставило і буде ставити перед вчителем високі вимоги. Для того, щоб вчити інших, потрібно знати більше, ніж інші. Тому самоосвіта є головним завданням кожного вчителя.

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ВКЛЮЧАЄ:

- ✓ РОБОТУ НАД НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЮ ПРОБЛЕМОЮ;
- ✓ ВИВЧЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ;
- ✓ УЧАСТЬ У КОЛЕКТИВНИХ І ГРУПОВИХ ФОРМАХ РОБОТИ;
- ✓ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ КОЛЕГ;
- ✓ ТЕОРЕТИЧНУ РОБОТУ І ПРАКТИЧНУ АПРОБАЦІЮ ОСОБИСТИХ МАТЕРІАЛІВ.

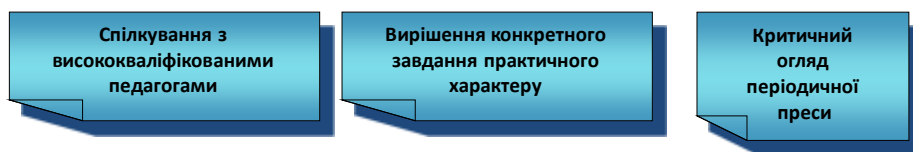

ПЛАН САМООСВІТИ

Мета самоосвіти:

- ✓ розширення загальнопедагогічних і психологічних знань з метою удосконалення методів навчання та виховання;
- ✓ поглиблення знань із різноманітних методик;
- ✓ оволодіння досягненнями педагогічної науки, передової педагогічної практики;
- ✓ підвищення загальнокультурного рівня педагога.

ТЕХНОЛОГІЯ САМООСВІТИ

АЛГОРИТМ САМООСВІТИ

Проблема, над якою працює школа

Власна методична тема

Термін реалізації (роботи над темою)

Мета

Завдання

Очікувані результати

Література з теми

Методичні рекомендації

Використання технологій

Упровадження нових методичних прийомів і підходів у процесі викладання предмету

Адаптація комп'ютерних програм для використання в процесі викладання

Створення тестів, які можуть бути використані вчителем на уроці для швидкої оцінки якості засвоєння учнями нового чи вивченого матеріалу

Проведення уроків, на яких буде використано матеріали, підібрані учителем з даної теми

Проведення відкритих уроків із запрошенням на них адміністрації і вчителів школи

Створення мультимедійних супроводів уроків

Розробка сценаріїв уроків та заходів з використанням комп'ютерних програм

Організація позакласної та гурткової роботи з предмета

Відвідування семінарів, уроків колег, конференцій

Дискусії, наради, обмін досвідом з колегами з метою отримання методичної допомоги

Написання статей у періодичну пресу та фахові журнали

Систематичне проходження курсів підвищення кваліфікації

Коллективний контроль: виступи на педагогічних радах, практичних конференціях, відкритих уроках, індивідуальних звітах на нарадах, рецензування рефератів колег

ПОРАДИ ПЕДАГОГУ

МОЖЛИВА ПРОБЛЕМА	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
1. Не можу визначитися з темою самоосвіти	<ul style="list-style-type: none"> □ Виділіть з багатьох проблем, що витікають із результатів діагностичного обстеження, спостережень за дітьми, аналізу роботи ту, яка є для вас головною і вирішення якої може дати стійкі позитивні результати. □ Визначте актуальність даної проблеми, перспективність і практичну значущість для підвищення освітньо-виховного процесу. При цьому спирайтеся на нормативно-правові документи: закони, листи МОН України, цільові програми, статистичні дані і т.і.

МОЖЛИВА ПРОБЛЕМА	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
2. Не можу вибрати з великої кількості пропонованої літератури необхідну	<ul style="list-style-type: none"> □ Перегляд і огляд змісту, вступу, висновків дають загальне уявлення про зміст книги, роблять перечитування свідомим і цілеспрямованим. □ Дайте відповідь на запитання: що мені відомо з даної теми? Що хотілося б дізнатись, виходячи із запропонованого у змісті? □ Складіть план вивчення конкретно відібраної літератури. □ Почніть з вивчення традиційних методик з даної проблеми. □ Включіть сучасні погляди на проблему. □ Використовуйте досвід роботи інших педагогів

МОЖЛИВА ПРОБЛЕМА	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
<p>3. Під час опрацювання методичної літератури не можу глибоко усвідомити прочитаний матеріал</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❑ По мірі читання виділяйте ключові слова, думки, судження. ❑ Записуйте найбільш важливі, на ваш погляд, у власному формулюванні, використовуючи різні прийоми запису прочитаного: короткий виклад думки, фактів, узагальнення власних суджень, виділення головної думки і виділення головного для себе умовними позначеннями. ❑ Записуйте питання, які виникають по мірі ознайомлення з джерелами. ❑ Користуйтеся довідниками, словниками, що розкривають основні терміни і поняття.

МОЖЛИВА ПРОБЛЕМА	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
<p>4. При вивченні теми, виникає відчуття, що більшість матеріалу не запам'ятовується</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❑ Складіть план чи схему отриманих при вивченні матеріалів. ❑ Уявіть, "програйте" можливі ситуації і варіанти практичних дій.
<p>5. Отриманий об'ємний інформаційний матеріал ("каша в голові"), губиться значимість інформації</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❑ Дайте відповідь на питання: які основні ідеї викладені у збірнику? Що мені відомо з даної теми? Які думки, судження можуть бути мені корисні в практичній роботі з дітьми?

ЯК ПРАВИЛЬНО ФОРМУЛЮВАТИ ТЕМУ?

Формулювання від вказування на досліджуваний процес і на умови, в яких він вивчається за схемою

ДОСЛІДЖУВАНИЙ ПРОЦЕС	ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ	УМОВИ
Вивчення	Пізнавальні здібності	На музичних заняттях...
Дослідження	Пізнавальна активність	
Розвиток	Вміння щось робити	В процесі вивчення ...
Формування	Особистісні якості	
Становлення	Допитливість	В процесі знайомства...
Виховання	Самостійність	
Аналіз	Спостережливість	
Розробка		В ігровій діяльності...
Організація		
Вплив		Під час екскурсій...

Наприклад:

“Організація проблемно-пошукової роботи та дослідницької діяльності на уроках художньої культури”

“Розвиток творчих здібностей учнів у процесі самостійного виконання завдань на уроках художньо-естетичного циклу”

Наприклад:

“Організація проблемно-пошукової роботи та дослідницької діяльності на уроках художньої культури”

“Розвиток творчих здібностей учнів у процесі самостійного виконання завдань на уроках художньо-естетичного циклу”

ВИЗНАЧЕННЯ

АКТУАЛЬНОСТІ ТА НОВИЗНИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дайте відповідь на питання: чому дану проблему потрібно вивчати сьогодні, наскільки вона важлива і значуща для практики навчання і виховання школярів?

Актуальність полягає у теоретичному обґрунтуванні проєктованого результату, який планується досягти.

Новизна може полягати в оригінальному вирішенні питань, використанні регіональних особливостей

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета - це те, що необхідно отримати чи показати в результаті роботи, це уява про загальний результат роботи.

Наприклад:

“ Визначити шляхи реалізації творчого потенціалу вчителя з метою підвищення результативності навчально-виховного процесу”

СХЕМА ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

Зміст діяльності дослідження	Частковий предмет діяльності
Вивчити, дослідити, проаналізувати, розглянути, обґрунтувати, пояснити, розробити, експериментально перевірити, довести, апробувати...	Умови, фактори, підходи, роль, значення, місце, засоби, можливості, доцільність, прийоми, технології, рекомендації...

Наприклад:

“ Проаналізувати проблему самоосвітньої діяльності педагога, розкрити сутність, основні характеристики цього поняття ”

СХЕМА ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

Зміст діяльності дослідження	Частковий предмет діяльності
Вивчити, дослідити, проаналізувати, розглянути, обґрунтувати, пояснити, розробити, експериментально перевірити, довести, апробувати...	Умови, фактори, підходи, роль, значення, місце, засоби, можливості, доцільність, прийоми, технології, рекомендації...

Наприклад:

“ Проаналізувати проблему самоосвітньої діяльності педагога, розкрити сутність, основні характеристики цього поняття ”

ПАМ'ЯТКА

“ Як підготуватися до доповіді, виступу ”

II етап – робота з підготовчим матеріалом

1. Виділення в тексті основних змістових частин, на яких під час виступу потрібно зробити акцент.
2. Розподіл часу на виклад кожного питання і визначення темпу виступу (пробне читання).
3. Згортання повного тексту доповіді, виступу в коротку форму (тезиси, план, цитати на картках).

III етап – підготовка до виступу

1. Перед тим, як включитися в роботу, налаштуйтеся: дайте собі установку на внутрішню зібраність, зосередьтеся.
2. Перед викладом інформації дайте собі установку, що оточуючі - ваші потенційні односторонні.